

רווחה ושלמות (Wellbeing) רב מיניים: גורמים המשפיעים על יחסי זקנים, צעירים וכלבים

בפרויקט "חברים לעת זקנה"

^{1,4} ד"ר שושי קיסרי; ^{2,4} פרופ' אנה זיסברג; ^{3,4} ד"ר אורית הירש מציאולס; ^{4,5} ד"ר סיגל נעים; ⁶ ד"ר יעל חזן; ⁷ ד"ר סטפן בלואר

¹ בית הספר לטיפול באומנויות; ² החוג לסייעוד, אוני' חיפה; ³ מעבדת Tech4animals אוני' חיפה; ⁴ המרכז לחקר ולימוד הזקנה, חיפה; ⁵ הפקולטה למדעי הבריאות שערי מדע ומשפט; ⁶ אתולוגית, מומחית להתנהגות כלבים; ⁷ וטרינר עם התמחות פסיכיאטרית-התנהגותית

מחקר זה מבקש להבין את חווית האינטראקציה בין בני אדם וחיות מחמד מפרספקטיבת כלל המעורבים. כמו כן מבקש מחקר זה לבחון כלים, שיטות איסוף נתונים ואופן קידודם, במטרה להציע בהמשך מערך מחקר ניסויי שיבחן את השפעות האינטראקציה ויהווה בסיס להגשת הצעות למחקר לקרנות תחרותיות בארץ ובחו"ל. מטרה נוספת היא לבנות תוצרים פרקטיים בדמות הנחיות רב-תחומיות לניהול מפגשי אדם זקן-כלב-מתנדב בצורה מיטבית, תוך התחשבות ברווחת כל המעורבים באינטראקציה. מסגרת המחקר היא מפגש שבועי של מתנדבים צעירים מעמותת מטב וכלביהם עם זקנים וזקנות, לקוחות עמותת מטב, בביתם הפרטי, המתקיים כחלק מהתוכנית "חברים לעת זקנה". המפגשים כוללים, בין היתר, טיפוח ובילוי משותף עם חיית המחמד, תוך עידוד מבוגרים לפעילות, אינטראקציה חברתית ושיחה. אוכלוסיית המחקר כוללת כ-15 טריאדות של מתנדבים, כלביהם ואנשים זקנים, מכל הארץ, אשר הסכימו לקחת חלק במחקר.

תיאור של הליך המחקר: המחקר משלב בין שיטות מחקר מגוונות, בכדי לתעד את כל יחסי הגומלין במפגש: שאלון אופי והתנהגות של הכלב אשר ממלא בעלי הכלב טרם המפגש, תיעוד של שני מפגשים רצופים של כל טריאדה, בעזרת שתי מצלמות וידאו (האחת עוקבת אחר הכלב והשנייה אחר כל ההתרחשות), ראיונות עומק עם המתנדבים ולקוחות מטב, הכוללים צפייה בקטעי וידאו מהמפגש וניתוחם, וכן פרוטוקול לדיאלוג רפלקטיבי. לאחר שלב התמלול נעשה ניתוח תמטי ורב-תחומי של הממצאים על-מנת לייצר מערך תמות המתייחס באופן רטרוספקטיבי למרכיבים המרכזיים באינטראקציה הטריאדית מנקודת המבט האנושית והכלבית. מידת המעורבות של המשתתפים הזקנים במפגש נמדדת באמצעות החוקרת שתצפה בסרטי הוידאו של המפגשים ועונה על שאלון בהסתמך על שני מפגשים אקראיים. מצב רגשי ועוררות המשתתפים הזקנים במהלך המפגש תיבדק גם היא במהלך הצפייה בסרטים על בסיס מידע מילולי (המילים בהן השתמשו) ובלתי מילולי (בכי, מבע הפנים, טון הדיבור) ומצבם הרגשי של הכלבים במפגש תנוחת תוך צפייה בקטעי הוידאו של המפגשים וזיהוי אותות תקשורתיים-רגשיים של הכלב.

איסוף נתונים: בשנתו הראשונה של המחקר התחלנו באיסוף נתונים משמונה טריאדות של אדם זקן-כלב ומתנדב אשר פעלו במסגרת עמותת מטב. לכל חברי הטריאדה הוקדשו מספר מפגשים עם החוקרות שכללו תיעוד המפגשים וראיונות אישיים עם המתנדבים והאנשים הזקנים. תיעוד מלא נעשה לחמש טריאדות, אולם שלוש טריאדות נשרו מהמחקר בשל ירידה בתפקוד הקוגניטיבי שלי המשתתפים הזקנים והן בשל בעיות טכניות בתיעוד המפגשים. בפועל, תועדו במלואן חמש טריאדות וניתוח הנתונים שלהן כבר החל. הניתוח נעשה על ידי שני צוותי משנה: צוות חקר בני האדם וצוות חקר הכלבים. לאחרונה, בעקבות פרסום נרחב של עמותת מטב ברשתות החברתיות, נוצרו ארבע טריאדות חדשות. תיעוד הטריאדות הנוספות צפוי להתחיל בתחילת חודש אוקטובר.

הגשת הצעת המחקר לקרנות: במהלך השנה הנוכחית צוות המחקר זכה במלגת מחקר נוספת מטעם עמותת מטב, בסך של 10,000 ₪. מעבר לכך צוות המחקר הגיש הצעות מחקר לעמותת PEACE והתמודד על מלגת מחקר בשיתוף עם חוקר מהאקדמית תל-חי. למרות המשובים החיוביים, ההצעות לא זכו בקרנות אלו.

פרסומים והצגות בכנסים: ניתוח ראשוני של הטריאדות המתועדות, יהווה בסיס לכתיבת מאמר אמפירי עבור גיליון מיוחד בכתב העת Journal of Aging Studies, שיעסוק ביחסי זקן-חיית מחמד, לכתב העת Anthrozoos ולהצגות בכנסים בתחום הגריאטריה ולימודי אדם-חיה (Human-Animal Studies).

תקציב

הכנסות:

10,000 ₪ מהפקולטה

10,000 ₪ מעמותת מטב

סה"כ הכנסות:

20,000 ₪

הוצאות עד כה:

שכר: 4,171 ₪

תמלולים: 2,700 ₪

סה"כ הוצאות:

6,871 ₪

לוחות הזמנים להמשך המחקר:

- 30 בנובמבר – סיום איסוף נתונים מכלל הטריאדות
- 15 בדצמבר - הגשת מאמר ראשון לגיליון המיוחד של כתב העת Journal of Aging Studies, מאמר זה יציג את פרוטוקול המחקר ואת התכנות ההתערבות (פרסום ממצאי הטריאדות הראשונות מפרספקטיבת בני האדם).
- 1 בפברואר 2024 - סיום ניתוח הנתונים מכלל הטריאדות, על ידי שני צוותי המחקר: מפרספקטיבת הכלבים ובני האדם.
- 1 באפריל סיום כתיבת הדו"ח הסופי.
- 1 ביוני הגשת מאמר שני לפרסום.